

СТАНОВИЩЕ

за дисертационно изследване на тема: „Рефлексивен модел на учителя за социокултурна компетентност“, разработен от Петър Карамфилов Зарев-редовен докторант по професионално направление 3. 1. Социология, антропология и науки за културата (Етнология- Етнопсихология на образователното взаимодействие), към СУ „Свети Климент Охридски“, Исторически факултет, Катедра „Етнология“, за получаване на образователната и научна степен „Доктор“

Научен ръководител: проф., д-р Ирина Колева, преподавател в Катедра „Етнология“, при Историческия факултет на СУ „Свети Климент Охридски“

Познаване на проблема

Разработената от Петър Зарев тематика е изключително интересна, както по смисъл, така и по съдържание, тъй като тангира с етнологията, психологията на личността, педагогическата психология, културологията, социологията. Това поставя пред него сериозни изисквания за обстоен анализ на елементите на дисертационното изследване.

Работата е структурирана в четири глави, които са в хармония и е налице плавност и последователност. Налични са и другите необходими елементи- увод, заключение, изводи, приложения и литературен обзор, с използвани и цитирани на кирилица и латиница автори, както и електронни сайтове. Богатият литературен обзор дава възможност за висока осведоменост, ерудиция и умело справяне с поставените задачи, специално, с първите две.

Посочена е значимостта на изследваната проблематика, както в теоретически, така и в практически аспект. Отлично формулирана цел, приемственост в изведените задачи, предмет, обект и хипотеза на изследването. „Социокултурната компетентност е многоизмерна, в нея са представени и знания (когнитивен компонент), и отношения (емоционален компонент), и действие (праксиологически компонент), и тези способности на действие, които е овладял учителят, неговата интуиция и готовност за импровизация. Структурата на социокултурната компетентност образуват нейните частни видове, съответстващи на системата на компонентите на педагогическата дейност: диагностична; аксиологическа; прогностична; комуникационна; интерактивна; фасилитационна; аналитична; рефлексивна; акмеологична и изследователска“ (Автореферат, 2017: с. 4).

В първа глава Петър Зарев прави сериозен опит да стигне до истинската същност на рефлексията като етнопсихологически проблем, както от антропологически, философски, така и от психологически аспект. Опира се

на постановките на водещи наши и чужди автори и прави отличен анализ на изследвания въпрос. В тази глава се обособяват пет основни параграфа: рефлексията като етнопсихологически феномен; видове и типове рефлексия; рефлексивният подход в системата на образователно взаимодействие в интеркултурна среда; психолого-антропологични теории за интеркултурно образование и социално-рефлексивни антропологични теории за интеркултурно образование (мотивационна дидактическа рефлексия в комуникативен и личностен аспект. Анализът на различните научни школи, изучаващи рефлексията, позволяват на автора да направи извод, че „внимателният теоретичен обзор-анализ за философската, психологическата и педагогическата литература ясно показва, че разбиранията за рефлексията са твърде разнообразни. В тях има инвариантни положения, но съществуват и видими различия. Нерядко чрез интуитивно обобщение много автори конструират концепция, която служи за най-удобен теоретичен фундамент на предстоящото му конкретно изследване“ (Дисертация, 2017: с. 24).

Във втората глава на дисертацията докторантът разработва въпросите, свързани със социокултурната компетентност на учителите. Той отбелязва, че: „Всяка личност, включена в системата от обществени отношения, респективно в системата от социални дейности, осъзнава себе си като активен субект на точно определена, „нейна собствена“ съвкупност от дейности, които са ценни за нея, които в крайна сметка осмислят нейния живот“ (Дисертация, 2017: с. 90).

Авторът отбелязва, че „МОН изработва обща стратегия с три основни цели, отнасящи се до образованието и интеграцията на децата и учениците от етническите малцинства. Целеполагачи за стратегията са следните принципи:

- Законосъобразност- съответствие на целите и предлаганите мерки със законите и подзаконовите нормативни актове;
- Кохерентност- осигуряване на координираност и взаимна обвързаност на предлаганите политики и мерки при сътрудничество на всички заинтересовани страни;
- Партньорство- активно и координирано участие на институциите на властта, гражданите и бизнеса в реализацията на политика;
- Популяризиране на мерките и резултатите- значимостта на проблема предполага висока степен на информираност на обществото;
- Приемственост- осигуряване на непрекъснато действие на стратегията, независимо от управленски или други социални промени и гарантиране на постоянство в усилията и политиките за изпълнение на приетите цели и целеви показатели;
- Устойчивост на резултатите- осигуряване на трайно и дългосрочно въздействие на постигнатите резултати;

- Своевременност- осигуряване на навременни адекватни мерки за неутрализиране на рискове от преждевременно напусналите образователната система ученици;
- Отчетност, мониторинг и контрол- постигане на по-висока степен на ефективност;
- Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики“ (Дисертация, 2017: с. 139-140).

Тук намираме и стойностен сравнително-съпоставителен анализ на европейските и националните образователни политики и практики, насочени в областта на рефлексията. Това сравнение е много важно, защото се очертават приликите и разминаванията в изследваната област, от европейски и национални позиции.

В трета глава („Изследователски модул- рефлексивен модел на учителя за социокултурна компетентност“) са представени етапите- констатиращ и формиращ и концептуалният модел на изследването. Изследването е проведено с фокус-групи в три от най-големите области в страната, с достатъчен брой респонденти, който дават сериозен обем фактически данни и материали, които, по-късно, се подлагат на обстоен научен анализ.

В последната глава на изследването намира място обобщеният емпирико-теоретичен рефлексивен модел в системата на образователното взаимодействие, спрямо социокултурната компетентност на учителя. В тази глава е извършен и качествен експертен етнопсихологически и етнопедагогически анализ (лична рефлексивна техника) в контекста на етнопсихологопедагогическите научни измерения и рефлексивната социална антропология.

Проведените фокус-групи и диагностична процедура доказват надеждността и валидността за реализация на разработения рефлексивен модел за формиране на социокултурна компетентност на учителя.

Той може да бъде внедрен успешно чрез прилагането на подходяща етнопедагогическа технология на образователното взаимодействие.

В изводите и заключението на дисертационния труд е направена преценка на получените резултати и възможностите за по-нататъшни изследвания и приложение в практиката.

Публикации по темата

В изведените в автореферата публикации намират място онези творчески търсения на Петър Зарев, чрез които са апробирани водещите идеи, получените резултати от сериозното практико-приложно изследване и формулираните изводи и препоръки за теорията и практиката. Чрез тях специалистите в областта на етнологията имат възможност да се запознаят с тематиката на дисертационното изследване.

Автореферат

Разработен е в обем от 38 страници и съдържа всички необходими елементи на труд от този вид. В него намират място структурата на дисертацията и списъкът с публикациите по темата.

Петър Зарев обобщава приносните моменти в две направления:

- Приноси с научно-теоретичен характер:

- Разработен и апробиран е оригинален рефлексивен емпирико-теоретичен модел за поддържаща тематична квалификация на учителя в системата на българското образование (спрямо закона за предучилищното и училищното образование (МОН) и функционален анализ на съпътстващите го държавни образователни стандарти- 2016 г.).

- Представен е оригинален модел на лична рефлексивна етнопсихологическа технология и техника (в кооперативен аспект на дидактическата рефлексия).

- Конструктът - „квалификация на учителя в интеркултурна образователна среда“, е изследван в цялата му хетерогенност и динамика. Установени са елементи на интелектуална (праксеологическа) рефлексия по отношение на инструментализиране на знанията и превръщането им в педагогически технологии, както при учителите, така и в управленските нива на системата- директори на училища и детски градини.

- Приноси с практико-приложен характер:

- Извършен е задълбочен SWOT на директивни и пожелателни документи в сферата на образованието в европейски контекст.

- Извършен е задълбочен SWOT на директивни и пожелателни документи в сферата на образованието в национален контекст.

- Разработен и апробиран е диагностичен инструментариум- система от относително самостоятелни, но органично свързани критерии за емпиричното изучаване на квалификацията на учителя в интеркултурна образователна среда (по рефлексивния подход на И. Колева), за установяване на рефлексивното равнище на знания на учителя.

- Представен е частичен, оригинален емпирико-теоретичен модел за поддържаща тематична квалификация на учители.

- Апробирана е етнопсихологическа рефлексивна технология на въздействие върху управленското ниво на системата за квалификация, посредством системния и рефлексивния подход за обучение на учители за работа в интеркултурна среда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертацията е собствено авторово изследване, със своя логика. Използваните език и стил са строго научни, с умело подбран понятиен апарат от водещи науки- философия, психология, етнология, социология. Направен е плавен преход от увода, през четирите глави, към изводите и заключението.

Като се опирам на анализа на предложения ни труд, изводите и приносните моменти на докторанта, постигнатите резултати, както в теоретичен, така и практико-приложен план, си позволявам да предложа на Многоуважаемото научно жури на СУ „Свети Климент Охридски“, да присъди образователната и научна степен „Доктор“ на Петър Карамфилов Зарев, по професионално направление 3. 1. Социология, антропология и науки за културата (Етнология- Етнопсихология на образователното взаимодействие).

16. 07. 2017 г.

Изготвил становището:

Гр. София

(Проф., д-р Румяна Борисова)

Проф., д-р по психология Румяна Борисова- преподавател в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет, Катедра „Социална педагогика“
Моб. т-н: 089 555 3 401
E-mail: milkovaru@abv.bg